

Innspill til valgprogram Kommune- og Fylkestingsvalget 2027

Fra Miljøpolitisk utvalg (MPU) i SV

(7. Mai 2026)

GRØNNE KOMMUNER

Innledning

SVs mål er å være det ledende rødgrønne partiet til venstre for Arbeiderpartiet. Miljøpolitisk utvalg (MPU) har som ledd i dette visjonen at SV skal framstå med den beste miljøpolitikken i kommune- og fylkestingsvalgkampen 2027. Skal vi lykkes, må vi alle føre en tydelig, konsekvent og gjenkjennelig miljøpolitikk. Og vi må starte nå!

MPUs to hovedbidrag til å styrke SV som miljøparti er SVs klima- og miljøskole som er et skoleringsopplegg for SV-medlemmer og dette innspillet om grønne kommuner i valgprogrammene. Grønne kommuner er forankra i SVs arbeidsprogram 2025 - 2029 og i valgkampstrategien; "SVs veivalg for et rettferdig, grønt og framtidsretta Norge". Valgkampstrategien fastslår: "å redusere utslipp, ta vare på natur og møte klimaendringene er avgjørende for å trygge både framtida og arbeidsplasser". Det er viktig at dette gjenspeiles gjennom en tydelig miljøprofil i alle valgprogram.

Vi ønsker at alle skal bruke «grønn kommune» som begrep i valgprogrammet. Det gjør oss gjenkjennbare og viser tydelig og konsekvent miljøpolitikk. Vi har utarbeida ni temaark til hjelp i arbeidet med kommunevalgprogrammene og mener fylkespartiene også finner nyttig informasjon for arbeidet med fylkesprogrammene her. Valg av tema og utarbeiding av temaarkene er gjort av miljøpolitisk utvalg, men til hjelp i arbeidet har vi fått nyttige innspill fra miljøkontaktene i fylkene og fra digitalt møte med en rekke nasjonale miljø-, naturvern- og friluftslivsorganisasjoner.

Innhold

Innledning

Areal og natur

Samferdsel og mobilitet

Friluftsliv og nærmiljø

Klima

Klimatilpasning

Energi og energioptimalisering

Avfall

Plast

Sirkulærøkonomi

Flere tema kunne vært med, men vi har valgt å begrense oss til disse, og blant annet ikke tatt med grønn næringspolitikk. Lokallag må gjerne favne videre i sin bruk av «grønne kommuner».

Hvert temaark er bygd opp i tre deler:

- En faglig innledning som er ment til intern informasjon og skoloring i lokallagene.
- Kort tekst som er forslag til tekst til bruk i valgprogrammet
- "SV-vil" punkter. Her foreslår vi en rekke punkter og lokallagene må velge hva som er relevant og gjerne skrive om ut fra lokale behov.

Våre faktaark bør brukes som utgangspunkt for lokallagenes programarbeid. Vi har brukt både bokmål og nynorsk i temaarkene og ikke vektlagt lik språkdrakt, fordi vi mener lokallagene uansett må skrive om til den form som passer dem. Det er viktig at hvert lokallag har program som fanger opp de lokale utfordringer og muligheter i klima- og miljøarbeidet. Dere bør ta opp de viktigste temaene og gode løsninger gjennom egne erfaringer og kompetanse, kontakt med miljø-, naturvern- og friluftslivsorganisasjoner, dørbanking og annen direkte velgerkontakt – og ut fra det utvikle lokal SV-politikk innen rammene av SVs prinsippprogram, arbeidsprogram og valgkampstrategi.

Mange steder er det kontroversielle miljøsaker som folk er opptatt av, som skal avgjøres i neste kommunestyreperiode. Sett disse på dagsorden i valgprogrammet. Det kan dreie seg om bevaring av viktige natur- og friluftsområder, planer om utbygging av overdimensjonerte veger, hyttefelt eller næringsarealer, gruvedrift, vindparker i urørt natur, tilgang til strandsona, opprensning i forurensa eller på annet vis ødelagt natur og mye annet.

MPUs mandat er å bidra til SVs miljøpolitikk, men vi vil understreke at den røde og grønne politikken skal og må gå hand i hand. Da må vi klare å ha to tanker i hodet samtidig; den grønne hjernehalvdelen til miljø og den røde til fordeling - uten at de konkurrerer med hverandre. Der det er naturlig, skal vi bygge på sammenhenger. Eksempelvis er tilgang til natur for alle og fravær av forurensing, godt for helse og trivsel. Hvis SV er best på å gjennomføre både fordelings- og miljøpolitikk, er det ingen tvil om hvilket parti som er det ledende rødgrønne partiet.

Har dere spørsmål eller trenger hjelp i arbeidet, står vi gjerne til tjeneste så langt vi har kapasitet og kompetanse i MPU. Bruk oss gjerne og lykke til med å bli det beste miljøpartiet i valgkampen 2027!

Natur og areal

Innledning

Naturkrise og klimakrise er like alvorlige og må løses i sammenheng. Arealpolitikken er det viktigste virkemiddelet for å ta vare på natur og dermed alle dyr og planter som lever der. Sammenstilling av data fra flere kilder, presentert blant annet av NRK i «Norge i rødt, hvitt og grått» og «Oppsynsmannen» viser hvordan norsk natur bygges ned i et uakseptabelt tempo og «bit for bit» slik at sammenhengende naturområder fragmenteres. I forhold til folketall er Norge et av landene i Europa som bygger ned mest natur. En nylig framlagt undersøkelse som Norkart har utført for Den Norske Turistforening, viser at summen av nye utbyggingsområder i vedtatte planer utgjør et like stort areal som det vi allerede har bygd ned – et område på størrelse med hele Akershus fylke. Vårt overordna prinsipp for naturpolitikken bør være null netto tap av natur. SVs sin arealpolitikk står på side 60-61 i arbeidsprogrammet og vår politikk for å ta vare på naturmangfoldet står på side 63-64.

Arealpolitikken bestemmes i stor grad av kommunene gjennom kommuneplans arealdel og reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven. Derfor løfter vi arealpolitikken så høyt i kommunevalgkampen 2027. Arealpolitikken er helt sentral i vår satsing på «grønne kommuner».

Arealpolitikken er krevende fordi den må ivareta og balanseres med vår politikk for grønn rettferdig omstilling, elektrifisering, omstilling av næringslivet, boligpolitikk og satsing på jernbane. Vårt mål er arealnøytralitet som betyr at det samla naturarealet opprettholdes. Det innebærer at ny utbygging i størst mulig grad må legges til allerede utbygde områder (grå arealer), og hvis nye naturområder omdisponeres må det kompenseres ved restaurering av ødelagte eller utbygde naturområder. I tillegg bør vi få til å restaurere noe natur uten at det kompenserer for nye tap.

Det er to saker vi mener blir viktige i neste lokalvalg: bevare nærnatur og ha mål om arealnøytrale kommuner. Nærnatur er viktig for gode opplevelser som skaper engasjement for naturen. Det er ofte enkle saker å ta kampen for, og i nesten alle kommuner finnes dessverre nærnatur som trues av utbygging og det engasjerer mange innbyggere. Å få til arealnøytrale kommuner er det viktigste tiltaket vi kan gjøre for naturmangfoldet.

Det er enn rekke viktige virkemidler som kommunene kan ta i bruk for å oversikt over sin arealbruk og nå mål i arealpolitikken. Et areal- eller naturregnskap er en forutsetning. Miljødirektoratet varsler at det kommer opplegg for naturregnskap ved årsskiftet 2026/2027 og kommunene må vurdere om dere vil programfeste å ta det i bruk. Andre viktige virkemidler er plan for naturmangfold, kartlegge og verdsette friluftslivsområder, oversikt over kommunens «grå arealer», fastsette «grønn grense» rundt viktige nærfriluftslivsområder, planvask og naturrestaurering, jf lista over SV-vil punkter. Hvert lokallag må kjenne status i egen kommune og om det er aktuelt å programfeste utarbeiding eller revisjon/oppdatering av relevante planer og tiltak.

Forslag til tekst i program:

SV vil føre en aktiv arealpolitikk for å ta vare på naturmangfoldet, bevare dyrka mark, bidra til karbonlagring og slik at alle innbyggere har tilgang til gode natur- og friluftsområder. Vi vil snu ei utvikling der norsk natur bygges ned bit for bit, i for stort tempo og uten at vi har kunnskap om konsekvensene. Disponering av kommunens arealer avgjøres av kommunene. I kommunevalgkampen 2027 er arealpolitikken derfor en hovedsak for SV, og helt sentral i arbeidet vårt for grønne kommuner.

SV vil:

- at kommunen skal bli en arealnøytral kommune og innføre arealregnskap med årlig rapportering
- prioritere å bevare natur, deretter kompensere for tapt natur og restaurere ødelagt natur
- gjennomføre planvask av vedtatte arealplaner med mål om å ivareta naturområder.
- sikre kommunene nok kompetanse og kapasitet om natur og miljø i arealplanlegging, i egen organisasjon eller gjennom kommunesamarbeid
- kartlegge grå arealer i kommunen som er egnet for transformasjon og fortetting
- sette mål for restaurering av ødelagt natur og kartlegge områder med potensiale for naturrestaurering, særlig myr og vassdrag
- vektlegge konsekvenser for klima og miljø tungt i alle arealplaner
- ikke tillate nye hyttefelt og tilbakeregulerte hyttefelt som ikke enda er bygd ut
- bevare, styrke og reetablere økologiske korridorer
- sikre sammenhengende grønt-/naturområder og etablere bynaturpark(er)
- bruke støtteordningen natursats
- etablere/oppdatere kommunedelplan for naturmangfold
- ta initiativ til en lov for å verne kommunens utmark som markaloven for Osloområdet.
- fastsette marka- eller byggegrenser (grønn grense) mot viktige friluftslivsområder i byer og tettsteder
- ikke bygge på myr og andre karbonrike arealer, dyrkbar mark, inngrepsfrie naturområder eller områder med truede og utvalgte naturtyper, viktige leveområder og trekkområder for truede arter eller områder definert som nasjonalt og regionalt viktige friluftslivsområder
- bevare natur- og gammelskog, nærnatur og "hundremeterskogene"
- ha en kunnskapsbasert skogforvaltning basert på oppdatert miljøkartlegging og verditaksering, spille inn skog til det frivillige skogvernet og innføre meldeplikt i by- og tettstedsnære skoger
- ha en insektsvennlig kommune med flere kulturrenner, grasmarker og riktig beplantning i parker
- stimulere innbyggere til å ta vare på artsmangfold i hager, opprette tilskuddsordning for å fremme artsmangfold i private hager og opprette en kommunal naturskikkpris etter modell av byggeskikkprisen
- bruke fasadebeplantning og styrke biomangfold ved alle kommunale bygg og anlegg
- utarbeide planteplan for grøntområder og tak med stedsspesifikke planter
- få på plass en handlingsplan mot fremmede arter
- utnytte mulighetene for større sammenhengende grøntdrag ved å inkludere trekroner på privat eiendom, og sikre store trær i kommunens reguleringsplaner

- sørge for at all tilrettelegging for aktivitet i markaområder skjer på naturens premisser
- følge opp tiltaksplaner for villrein
- si nei til snøscooterløyper for fornøyleseskjøring av hensyn til natur og friluftsliv
- sette hensynet til naturmangfold foran omfattende anleggsutbygging
- ha gode og naturlige utearealer i barnehager og skoler
- ikke bygge ned dyrka mark
- sikre alt matproduserende areal i kommunen for framtidige generasjoner
- tilrettelegge for lokal matproduksjon både med konvensjonelt og økologisk landbruk, andelslandbruk og som urban dyrking i felleshager
- kreve jordflytting når dyrkbar jord går tapt
- sikre reelt forbud mot utbygging i standsonen langs sjø, vann og vassdrag
- ikke tillate kraftutbygging i vernede vassdrag
- lage en kystsoneplan som tar vare på kystnaturen og sikrer bærekraftig forvaltning
- si nei til etablering av oppdrett i åpne merder og si nei til økt produksjon inntil dyrevelferd og utslipp er under kontroll
- restaurere elver og gyteområder, åpne bekker og fjerne vandringshindre
- ha streng regulering av motorisert ferdsel i sårbare marine områder
- kreve høyere minste vannføring og synliggjøre økologiske hensyn i elver når eksisterende kraftkonsesjoner revideres
- stanse utslipp til elver
- ikke tillate utbygging i elvekorridorer
- stimulere til jordbruk som reduserer utslipp av næringssalter
- ikke tillate inngrep i våtmark, myr og fjæreamråder
- si nei til / føre en restriktiv politikk i forhold til brygge- og moloanlegg i kystsonen

Samferdsel og mobilitet

Innledning

Samferdsel står for om lag 30 % av klimagassutslippene og er en stor årsak til at natur og dyrkamark blir bygd ned i Norge. Vi får ned utslippene og sparer natur og dyrkamark ved å utvikle kompakte byer og tettsteder med mindre transportbehov og ved at transporten blir mer effektiv og utslippsfri. Kommunene har gode virkemidler for å få folk til å velge bort bilen. Vi kan gjøre det vanskeligere å velge bil med å prioritere sykkel og kollektivtrafikk fremfor bil i budsjetter og veiplanlegging, føre en streng parkeringspolitikk, ha lavere fartsgrenser, lede biltrafikk utenfor handlesentrum eller skoleområder og bygge flere gang- og sykkelveier.

Samtidig er mange avhengige av bil i hverdagen. Derfor handler grønn samferdselspolitikk også om stedsutvikling som samler dagligdagse funksjoner og sikrer infrastruktur for lading og bildeling. I en by eller et handelssentrum vil både mennesker med funksjonsnedsettelse og næringsaktører ha fordel av at flere velger andre løsninger enn privatbil til ordinær transport. SVs grønne samferdselspolitikk er å redusere transportbehovet mest mulig og sørge for at den gjenværende transporten skjer utslippsfritt. Å prioritere kollektivtrafikk, sykkel og gange betyr å prioritere det fremfor privatbil i både budsjetter, arealplaner, på eksisterende veier og ved utbygging av nye veier.

Forslag til tekst i program:

Samferdsel står for en stor del av klimagassutslippene og arealbruken i vår kommune. Tidsklemma gjør det vanskelig for mange å reise miljøvennlig i hverdagen. SV vil redusere transportbehovet og gjøre transporten utslippsfri. Vi trenger et godt kollektivtrafikktilbud, slik at alle kan komme seg dit vi skal på en enkel og miljøvennlig måte. Lokalsamfunn må planlegges slik at færre trenger bilen til jobb, barnehage og skole.

Vi vil satse på kollektivtrafikk, sykkel og gange, men også legge til rette for at flere velger el-bil og kan velge bildeling. De miljøvennlige alternativene skal være effektive, lettvinde og billige så flere reiser miljøvennlig i hverdagen.

SV vil:

- prioritere et godt kollektivtilbud og gode sykkel- og gangveier fremfor annen veitrafikk
- fremme kollektivtransport, sykkel og gange som foretrukne valg i hverdagen gjennom arealplanlegging, en aktiv parkeringspolitikk og priseinsentiver
- at kommunene inngår byvekstavtaler eller belønningsordninger med staten med mål om å redusere veitrafikken
- etablere ladepunkter for elbil og energistasjon for utslippsfri varetransport og kollektivtrafikk
- prioritere kollektivtrafikk og samkjøringsfelt på veier med flere kjørefelt
- ha bybane/skinnegående kollektivtrafikk i større byer/bo- og arbeidsregioner
- ha flere avganger med lokaltog
- ha gratis buss for dem under 25 år
- ha kollektivtrafikken i fylkeskommunal egenregi uten anbudsutsetting
- tilby taxibasert kollektivløsninger som Ruter sin Hent
- ha god universell utforming langs kollektivtraseer
- ha trygge byrom med god belysning og opplyste veier til og fra kollektivtransport
- ha god fremkommelighet om vinteren med bedre brøyting og mindre salting
- prioritere gode sykkelparkeringsplasser
- etablere/utvide et sammenhengende sykkelveinett
- etablere snarveier som del av barnehage- og skoleveier
- ha redusert fartsgrense på veier i nærheten av skoler, barnehager og andre viktige oppvekstområder
- tilrettelegge for bildelingsløsninger som kan frigjøre husstander for egen bil
- styrke bydels- og handelssentra og fortette med kvalitet langs viktige kollektivtraseer
- ha flere gågater, mindre gjennomgangstrafikk, lavere fartsgrense, færre parkeringsplasser i sentrum, etablere nullutslippssoner (soner av kommunen forbeholdt el-biler og annen utslippsfri transport) og pendlerparkeringer

- regulere bruken av el-sparkesykler for å sikre trygg ferdsel for alle
- innføre parkeringsavgift ved kjøpesenter og store arbeidsplasser
- ha gode hjemkjøringsordninger for butikker i sentrum/handelsområder
- etablere støtteordninger for sykkelskur, laste- og vare sykler, ladestasjoner og bildelingsplasser
- ha en mer rettferdig plassering av bompunkter, men jobbe for veipricing, der det er bompengefinansiering
- gjøre betong- og asfaltområder om til parker, lekeplasser og grønne byrom
- vurdere nøye hvor mange anløp av cruiseskip som skal tillates
- sikre landstrøm for rutebåter og cruiseskip i havner

Friluftsliv og nærmiljø

Innledning

Friluftsliv er definert som «Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse». Friluftsliv er en viktig del av norsk kultur, det har stor betydning for folks helse og trivsel, kan brukes for å utvikle en mer praktisk og variert skolehverdag, styrke beredskapen og forsvarsevnen i befolkningen, integrere nye innbyggere og er et viktig grunnlag for reiselivet. Alle kommuner har nærfriluftsområder av stor betydning for kommunen og befolkningen. Det er disse områdene og nærfriluftslivet vi fokuserer på i dette kapitlet. Mange kommuner har også store mer fjerntliggende naturområder som er viktige for friluftsliv, men vi viser til kapitlet om areal når det gjelder å ta vare på disse. Friluftsliv er omtalt under «Idrett og frivillighet» på s 81 i SVs arbeidsprogram 2025-2029.

I arbeidet for grønne kommuner oppfordrer vi til at en løfter fram de helt nære natur- og grøntområdene og enkle tiltak i disse for å tilrettelegge og stimulere til bruk. Da kan de bli sosiale møteplasser og aktivitetsområder som styrker lokalmiljøet. Nærhet til vann og utsikt er særlige attraksjoner som hver kommune må identifisere, ivareta og utvikle. Utvikling av slike områder koster lite, men har stor betydning for hele befolkningen. I det følgende konkretiserer vi særlig betydningen for folkehelse.

Vi står oppe i ei folkehelsekrise der stillesitting og mangel på fysisk aktivitet fører til betydelig reduksjon i antall friske leveår med de negative konsekvenser det har samfunnsøkonomisk og for den enkelte. En undersøkelse fra Norsk institutt for naturforskning viser at andelen barn (6-12 år) som leker i skog og naturområder har gått ned fra 47% i 2013 til 30% i 2023. Ifølge Folkehelseinstituttet er det bare 30% av voksne som tilfredsstillende anbefalingene om fysisk aktivitet når en tar hensyn til stillesitting. Det er ikke like målbart, men også godt dokumentert, at naturopplevelser og sosialt fellesskap er viktig for psykisk helse.

Helsedirektoratet har utvikla en kalkulator som viser gevinsten av at en større del av befolkningen blir mer fysisk aktiv. Den viser at om 200 mennesker fra 20 års alder i en kommune går fra å være fysiske inaktive til å bli delvis aktive ved at de går 5-20 minutter

daglig, så er potensiell reduksjon i helsetjenestekostnader 4,5 mill per år, og det gir samla 1.524 flere gode leveår hvorav 766 ekstra leveår. Det betyr at investering på 2 millioner i en turveg som får 200 mennesker til å gå fra inaktive til delvis aktive, er spart inn på mindre enn et halvt år. Bruk gjerne kalkulatoren til å beregne gevinsten av konkrete tiltak i egen kommune:

Samfunnsøkonomiske kostnader av fysisk inaktivitet – kalkulator - Helsedirektoratet

Økt bruk av naturen som læringsarena er forankra i SVs program s 52. Det gir en mer praktisk og variert skoledag med bedre læring som resultat, fysisk aktivitet og naturkontakt som naturlig del av skolehverdagen og ofte bedre sosialt miljø.

Forslag til tekst i program:

I kommunestyreperioden vil vi styrke innsatsen for friluftsliv i kommunen. Det har betydning for folks helse og trivsel. Helsedirektoratets kalkulator viser at en investering i friluftsliv på 2 millioner som fører til at 200 går fra å være inaktive til delvis aktive, er spart inn gjennom reduserte helsetjenestekostnader på et halvt år. Friluftslivskompetanse i befolkningen er viktig i kommunens beredskapsarbeid, og friluftsliv er grunnlag for vårt naturbaserte reiseliv.

SV vil:

- Kartlegge/oppdatere kartlegging og verdsetting av kommunens friluftslivsområder og utarbeide/revidere/oppdatere plan for friluftslivets ferdselsårer (stiplan).
- Foreslå varig avgrensing, med hensynssone friluftsliv, av viktige nærfriluftsområder i kommunens arealplan.
- Sikre ved offentlig kjøp viktige nærfriluftsområder, badeplasser, turutgangspunkt og andre friluftslivsområder der allemannsretten ikke er tilstrekkelig.
- Arbeide for at ingen har mer enn 500 meter til nærmeste turveg eller naturområde.
- Styrke kommunens arbeid med å følge opp ulovlige bygg og stengsler i strandsona slik at folks tilgang bedres.
- Tilrettelegge kyststi/fjordsti/elvesti på følgende strekninger: ...
- Opprette en tilskuddspost for å støtte frivillige organisasjoners arbeid med å tilrettelegge og vedlikeholde stier og skiløyper.
- Tilrettelegge nærfriluftsområder med gapahuker, benker, grillplasser og aktivitetsområder, og i perioden prioritere ...
- Innarbeide grunnleggende friluftslivsferdigheter i kommunens beredskapsplaner, og styrke skolens og frivillige organisasjoners arbeid med å gi alle barn og unge grunnleggende friluftslivsferdigheter.
- Bruke friluftsliv mer aktivt i kommunens folkehelsearbeid; fremme fysisk aktivitet, naturopplevelser, sosiale møteplasser og integrering.
- Stimulere til økt bruk av naturen som læringsarena for å skape en mer variert og praktisk skolehverdag der fysisk aktivitet og naturkontakt er en naturlig del.
- Styrke friluftslivsorganisasjonenes arbeid – særlig for å nå barn og unge, mennesker med minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse eller som av andre grunner er lite aktive.
- Støtte initiativ til etablering av felles aktivitetsråd.

- Styrke/etablere gratis utlån av turutstyr
- Utvikle kommunens mest attraktive friluftslivsområder (kan navngis) som basis for naturbaserte reiseliv innen rammene av bærekraft og naturens tålegrense.
- Styrke kommunens engasjement i det interkommunale friluftsrådet (eller vurdere deltakelse i interkommunalt friluftsråd, evt ta initiativ til å opprette et friluftsråd) for å ivareta og fremme regionens friluftslivsverdier på tvers av kommunegrensene, og for å effektivisere kommunens friluftslivsarbeid.
- sette hensynet til stillhet og de mange turgåere foran hensynet til motorisert ferdsel og organisert idrett
- sikre tilstrekkelig areal for friluftsliv og turdrag ved alle nye utbyggingsplaner
- tilrettelegge og vedlikeholde turstier i marka og sikre et godt tilbud for personer med nedsatt funksjonsevne.
- prioritere bynære ski- og turløypenett
- jobbe for et bedre kollektivtilbud til ski- og turløyper
- etablere flere sjøbad på allerede utbygde sjøkanter

Klima

Innledning

Klimaendringene skjer nå. Hver eneste kommune skal ta sitt ansvar for å begrense dem - slik at kommunene våre blir klimanøytrale. Det vil både innbyggerne og kommunen tjene på i det lange løp.

Det er lovfesta at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050 med klimakutt på 90-95% fra utslippsnivået i 1990. SV har et mål om at Norge skal kutte 70% av klimagassutslippene våre innen 2030. Klimanøytralitet betyr at man ikke skal slippe ut mer klimagass til atmosfæren enn det man samtidig greier å fange opp eller fjerne. Mange byer og tettsteder over hele landet har allerede klimanøytralitet som mål. For å bli klimanøytrale har for eksempel Trondheim og Stavanger mål om å nå 80% utslippskutt innen 2030, sammenlignet med 2009, Oslo har mål om å nå 95% utslippskutt i samme tidsperiode.

Hvis verden ikke reduserer klimagassutslippene, fører det til dårligere tilgang til mat og vann, dårligere fysisk og mental helse, humanitære katastrofer, tap av naturmangfold og utryddelse av arter, skader på natur, infrastruktur og bygninger, og tap av liv (IPCC, 2022a).

Parisavtalen har etablert et felles mål om å begrense oppvarmingen til godt under to grader og tilstrebe at den ikke overstiger 1,5 grader. Ifølge FNs klimapanel må de globale utslippene av CO₂ kuttes til netto null rundt 2050 for å stanse oppvarmingen i tråd med Parisavtalen. CO₂ har lang levetid i atmosfæren - og hvert tonn som kuttes teller.

Autoritære krefter og høyresiden vinner frem globalt, ofte vinner de frem med en kritikk av klimapolitikk - vi trenger rettferdig klimakutt som viser at klimavennlige samfunn er steder der det er godt å bo. Få steder ser man som innbygger politikk tydeligere enn i kommunene - SV skal føre en rettferdig kommunal klimapolitikk, som viser at politikk fungerer!

Mesteparten av klimagassutslippene til Norge skal være borte innen 2050 - innen 2050 må alle kommuner minst være klimanøytrale. SV har et mål om at Norge skal kutte 70% av klimagassutslippene våre innen 2030 - for å få til dette trenger vi store klimakutt i kommunene de neste årene!

Perioden 2027-2031 blir helt avgjørende.

Forslag til tekst i program:

Klimaendringene skjer nå. Vi må kutte utslipp, hvis vi venter, så får kommunen en større regning på lang sikt. En kommune som kutter i klimagassutslipp er en kommune som tilpasser seg fremtiden og skaper grønne arbeidsplasser, derfor tar SV kampen for at vi skal bli klimanøytrale.

SV vil:

- Lage klimaregnskap og -budsjett og integrere disse i styringssystemene og økonomiarbeidet med mål om at kommunen skal bli klimanøytral.
- Ha klimastrategi for kommunale og interkommunale selskap i tråd med klimabudsjettet og klimamålet
- Kartlegge og kutte i utslipp som skyldes aktivitet i kommunen, men som fysisk skjer utenfor kommunegrensa (indirekte utslipp).
- Integrere et forbruksbasert klimaregnskap i kommunens offisielle klimastatistikk og utarbeide en strategi med mål og virkemidler for å kutte forbruksbaserte utslipp i tråd med Parisavtalen.
- Stille krav om utslippsfri eller fornybar transport av varer og tjenester til kommunen, inkludert byggeprosjekter
- Sikre god massehåndtering med fokus på gjenbruk og lavt klimafotavtrykk ved bygg- og anleggsprosjekt.
- at kommunen alltid skal vurdere gjenbruk/rehabilitering av bygg før det fattes nye investeringsbeslutninger.
- At kommunen skal ivareta, gjenbruke og transformere bygningsmateriell og bidra til ombruk gjennom materialbanker.
- at nye kommunale bygg er fleksible for å sikre flerbruk og at de lett kan endres når nye behov oppstår.
- Ha som hovedregel at nye, kommunale bygg skal være plusshus, etterstrebe lavt klimafotavtrykk fra materialer og ha lademuligheter
- Stille krav til utslippsfrie eller fossilfrie bygg og anleggs plasser.
- Stille klimakrav til kommunale reiser.
- Sette av egnet areal til lade- og fyllinfrastruktur til tungtransport og til maritim bruk
- Sikre landstrøm for rutebåter og cruiseskip i havner.
- Stille klima- og miljøkrav i kommunale støtteordninger.
- Plassere investeringer og pensjonsmidler i grønne selskaper og fond med krav om forvaltning i tråd med 1,5 gradersmålet
- Ta i bruk natur- og arealbaserte løsninger for å binde karbon og redusere klimarisiko, herunder restaurering av myr, bevaring av matjord og bærekraftig skogforvaltning

- Søke på tilgjengelige støtteordninger og gjennomføre klimaspydspissprosjekter i kommunen
- vedta forbud mot reklame for fossilbaserte varer, tjenester og selskaper i kommunens offentlige rom. Som for eksempel reklame for cruise-, og flyreiser, bensinbiler, oljeselskaper og fast fashion.
- vekte klima, miljø og bærekraft med minst 40 % i alle offentlige anskaffelser
- at kommunen skal tilrettelegge for økt produksjon av fornybar energi i landbruket, blant annet biogass
- at kommunen skal samarbeide med landbruksorganisasjonene for å støtte næringene i en bærekraftig omstilling.
- Sørge for eierskap til klimatiltak hos innbyggere, lag, organisasjoner og næringsliv gjennom medvirkning og samarbeid
- Vurdere CO2-rensning fra slambehandling, biogassproduksjon og søppelforbrenning.
- Sørge for at pensjonsmidler ikke investeres i fossil energi, inkludert utvinning, produksjon og videre utbygging av kull, olje og gass.
- Ekskluderer investeringer i selskaper som er involvert i våpen- og krigsindustri, virksomhet i okkuperte områder, alvorlig avskoging eller annet omfattende naturtap.
- Følge beste tilgjengelige praksis i Norge for etiske retningslinjer og ansvarlig kapitalforvaltning, med tydelige krav til dokumentasjon og etterlevelse.
- Plassere kommunens pensjonsmidler hos fond og forvaltere som kan dokumentere at de unngår investeringer i fossil energi og andre skadelige sektorer.
- At kommunen skal stille krav om høy grad av åpenhet om hvilke selskaper det investeres i, samt klare og etterprøvbare etiske retningslinjer.
- Forventer at kommunens pensjonsleverandører aktivt vurderer risiko knyttet til klima, natur og menneskerettigheter, og bruker sin eiermakt til å fremme mer ansvarlig næringsvirksomhet.

Klimatilpasning

Innledning

Samtidig som vi skal gjøre vårt for å stanse klimaendringene, må vi ta inn over oss at klimaendringene allerede foregår. Gjennomsnittstemperaturen i Norge har økt med ca 1,4 grader fra 1901 til 2024, og nedbørsmengden har økt med ca 21%. Vi opplever oftere og kraftigere ekstremvær som rammer folks liv og helse, og gir store ødeleggelser på infrastruktur og bygg. Klimatilpasning innebærer at vi tar konsekvensene av at klimaet endrer seg, og iverksetter tiltak for å hindre eller redusere skade, men også utnytter mulighetene som endringene kan innebære. I SVs arbeidsprogram er klimatilpasning nevnt under areal på s 61 og under samfunnssikkerhet og beredskap på s 94 – 95.

I en rapport fra Folkehelseinstituttet fra 2026 framgår det at «personer med svake sosiale og økonomiske ressurser vil kunne oppleve større utfordringer med å beskytte seg mot og omstille seg klimaendringer». For et parti som skal kombinere rød og grønn politikk gir det sterke føringer for innretting av innsatsen.

Alle kommuner må forsterke sitt klimatilpasningsarbeid, og sette det tydeligere på dagsorden i kommuneplan, arealplaner og beredskapsarbeid. Hver kommune må analysere hvilke trusler som er mest relevante, og utforme politikk ut fra det.

Lokalkunnskap er viktig både for å forutse og forebygge skader av klimaendringer.

Forslag til tekst i program:

Klimaendringene rammer oss allerede. SV vil sette klimatilpasningsarbeidet tydeligere på dagsorden i kommuneplan, arealplaner og beredskapsarbeid. Vi skal forebygge mulige skader og ha beredskap med særlig omsorg for de svakeste om flom, skred eller andre katastrofer rammer oss.

SV vil:

- Kartlegge risikofaktorer i kommunen som følge av klimaendringene.
- Innarbeide hensyn til klimaendringene i kommuneplanens samfunnsdel, aktuelle arealplaner og kommunens beredskapsplan.
- Prioritere grønne løsninger som ivaretaking av vegetasjon og myr, naturrestaurering og åpne bekkeløp, for å forebygge og dempe skader fra klimaendringene.
- Vektlegge hensyn til sårbare grupper i beredskapsplaner og -tiltak.
- Stimulere jordbruks- og skogbruksnæringa til å planlegge plantevalg, driftsformer mm ut fra pågående og forventet klimaendringer.

Energi og energiøkonomisering

Se også egne faktaark om klima og samferdsel

Innledning

Halvparten av Norges energiforbruk er fortsatt fossil. Skal vi klare nullutslipp må vi gjøre mer for å spare energi (den beste energien er den som ikke blir brukt – og Norge er et av verdens tre land med høyest energiforbruk pr innbygger) og ikke minst produsere mer rein energi som kan erstatte fossil.

Det er ulemper knyttet til alle energiformer, men vi må velge den med minst skader på natur.

En energiform som det er lite konflikt om, er solenergi på tak. Problemet er at slik energi er dyr. Norgespris har ført til bråstopp i solenergi i Norge. SVs svar er bl.a. mer støtte fra Enova og innføring av Norgespris på solenergi – en garantert pris for de som selger energi fra eget tak. Til tross for lite lønnsomhet i solenergi i dag, bør SV være pådrivere for sol på tak ikke bare i offentlige bygg men også på privathus, særlig ved nybygging hvor merkostnaden ofte blir marginal. Solenergi som alt er bygd vil gi gratis energi i mange år. Det bør også vurderes solenergi og vindkraft på såkalte grå områder og der naturen ikke blir skadet.

Større kommuner eller flere kommuner sammen, bør vurdere etablering av egne selskap for utbygging av solenergi f.eks. slik at et større område kan bygges ut effektivt og rimeligere.

Energiøkonomisering

Kommunen må gå foran med gode eksempler på energiøkonomisering. Det finnes midler som kan søkes på fra Enova. Det gjelder alt fra utskifting av belysning, styring av varme, jordvarme og etterisolering. Ved bygging av nye bygg bør det vurderes krav om nullhus- eller plussstandard – det vil si at bygningen ikke bruker energi utenfra, eller produserer mer enn den bruker. Dette gjelder kommunale bygg, men bør også kunne stilles som krav i byggeområder. Det har skjedd en del på enøk de siste åra, men gevinsten har blitt spist opp av stadig større hus. Derfor er arealeffektive løsninger viktige også for kommunene.

Fjernvarme

Ikke bare i byer, men også i mindre tettsteder kan fjernvarme være et miljøvennlig alternativ, det vil si vannbåren varme som kommer fra bioenergi, avfallsforbrenning, jordvarme eller fjordvarme. Det kan legges inn som krav i reguleringer, men kommunen kan også selv drive varmeanlegg til egne institusjoner og boliger i et område. Norge er ikke selvforsynte med datalager. Det kan derfor være aktuelt i noen kommuner å si ja til slik etablering sjøl om SV krever nasjonal styring. En forutsetning da er at spillvarmen benyttes.

Forslag til tekst i program:

Vi trenger mer rein energi!

Halvparten av Norges energibruk er fortsatt fossil. Skal vi nå målet om nullutslipp må fossil energi erstattes med rein energi. Vi må ta i bruk mange virkemidler for å nå dette målet: Energiøkonomisering av bygninger, produksjon av energi fra jordvarme, sol, bioenergi og også vindkraft i grå områder der natur eller dyreliv ikke skades. Energien må brukes fornuftig til å fremme klimakutt, derfor sier vi nei til etablering av energikrevende datalager for f eks kryptovaluta.

SV vil:

- Satse på energiøkonomisering i kommunale bygninger og veiledning til private om energiøkonomisering.
- At plusshus eller nullutslippshus skal være regelen ved nye bygg i kommunal regi, og også i nye private utbyggingsområder.
- At nye kommunale bygg som hovedregel skal ha solenergi på tak eller vegger. Utbygging av solenergi på eldre bygg skal vurderes (her kan det foreslås konkrete prosjekter som rådhus, skoler etc)
- Gi innbyggerne råd om hvordan de kan installere solcellepaneler på eksisterende bygg
- Si ja til vindkraft der den ikke ødelegger natur eller dyreliv (Her kan det kanskje være konkrete prosjekter i den enkelte kommunen)
- vurdere eller etablere sesonglager for grunnvarme i (nye?) bydeler

- ha lokal energiproduksjon på alle kommunale bygg, f.eks. solceller, solfangere og varmepumper.
- at kommunen skal tilrettelegge for økt produksjon av fornybar energi i landbruket, blant annet biogass
- at gjennomsnittlig forbruk av energi i kommunal eiendomsmasse skal være minst 20 % lavere i 2030 enn i 2023.
- Satse på fjernvarme som frigir nettkapasitet
- Legge vekt på arealøkonomisering i bygg for å redusere energibehovet.

Avfall

Se også egne faktaark om plast og om sirkulærøkonomi

Innledning

Tidligere så vi på avfall mest som kilde til forurensing. I dag sier vi at avfall er ressurser på avveie. Vi snakker derfor om et avfallshierarki:

- Avfallsreduksjon – lage mindre avfall
- Gjenbruk – bruke om igjen
- Materialgjenvinning – bruke avfallet som ressurs til å lage andre nye produkter
- Energiutnytting – brenning

Matavfall

Ifølge Mattilsynet kaster norske husstander, butikker og industri ca 450.000 tonn mat årlig. Det tilsvarer 70 kg per person i husholdningene alene. Totalt går 1/3 av all mat til spille. Matavfall står for ca 10% av verdens klimautslipp.

Her er avfallspyramiden viktig: Først: Å unngå matavfall gjennom å ikke kjøpe mer enn man forbruker og forbud mot at butikker kommer med tilbud som «tre for to». osv. Deretter gjenbruk gjennom at butikker leverer mat til Matsentraler eller tilbyr gjennom reduserte priser og apper som TooGoodToGo, samt frysing av overskuddsmat ol.

Tredje nivå er å sørge for innsamling og gjenvinning. Dette er en kommunal oppgave. Fra 2023 ble det påbudt for kommuner å tilby innsamling av matavfall til gjenbruk. Det kan skje som kompost, gjødsel eller biogass.

Tekstilavfall

Januar 2025 trådte kravet om separat innsamling av tekstilavfall fra husholdninger og virksomheter som skaper husholdningsliknende avfall i kraft. Dette pålegger kommunene en plikt til å utsortere tekstiler ved kildesortering.

Mange kommuner har avtaler med frivillige organisasjoner som Fretex.

Tidligere leverte folk brukbare tekstiler til de frivillige organisasjonene som jobbet med ombruk. Nå skal også ødelagte tekstiler som tidligere gikk i restavfallet, leveres. Det har ført til en eksplosjon i ubrukbare tekstiler hos de frivillige organisasjonene.

Kommunene må enten ha avtaler med frivillige organisasjoner om innsamling og mottak av tekstilavfall, der de frivillige får betalt for å sortere ut de tekstilene som ikke er egnet til ombruk men evt materialgjenvinning. Det store problemet er at tekstilene ofte består av en blanding av naturmaterialer og plast. Reine bomullshåndklær kan f.eks. materialgjenvinnes, men ulltøy tilsatt en viss mengde plast, ikke kan gjenvinnes. Derfor er det grunnleggende at det kommer på plass en produsentansvarsavtale for tekstilprodusenter. SV har foreslått dette.

Kommunene har altså ansvaret for innsamling av tekstiler, men noe av det viktige kommunen kan gjøre er å fremme ombruk. Det kan skje ved tilskudd til butikker som jobber med ombruk, tilskudd til produsenter som lager nye klær av gamle, eller tilskudd til loppemarkeder. Mange som driver loppemarked forteller at inntektene spises opp av at de etter loppemarkedet må betale for å kaste det som ikke blir solgt.

Kommunal avfallsinnhenting

Alle kommuner skal sørge for at matavfall, hageavfall, plastavfall, glass- og metallemballasje, papp-, papir- og tekstilavfall fra private husholdninger kildesorteres. Avfallet skal samles inn separat og leveres til forberedelse til ombruk eller materialgjenvinning.

De kommunaltekniske gebyrene har økt i mange kommuner bl.a. som følge av økt CO₂-avgift på forbrenning av restavfall fra 1.1. 2024. Mange undersøkelser viser at mellom halvparten og 2/3 av restavfallet kunne vært sortert og tatt vare på.

Det er ulike måter kommunen kan fremme sortering:

- At kostnadene til renovasjon i hovedsak knyttes til hvor mye restavfall man leverer, og at det kan tegnes abonnement for ulik størrelse restavfallsbeholder, deling med naboer og liknende.
- Sjeldnere henting av restavfall betyr i praksis mindre restavfall og spart energi for avfallsbilene.
- Øygarden kommune har innført en forsøksordning med veiing av restavfallet fra hver husstand, og gebyr etter hvor mye restavfall som leveres. Mange opplever det som urettferdig fordi det fører til store kostnader for store familier med mye avfall, men det har redusert restavfallet med 17% - penger spart som kan komme alle innbyggerne til gode.
- I tillegg til kildesortering bør kommunen ha andre ordninger for avfall, slik som avfallsstasjoner der man kan levere hageavfall, trevirke, møbler etc. Dette kan være for avfall som skal materialgjenvinnes, men kan også være for gjenbruk: Gamle møbler, planker som kan gjenbrukes osv. Levering av hageavfall kan kombineres med at man kan få eller få kjøpt billig kompost.

Se også avsnittet om sirkulærøkonomi i SVs arbeidsprogram.

Forslag til tekst i program:

Mindre avfall, mer resirkulering

Avfall er ressurser på avveie. SV vil ha mer ombruk, mer gjenvinning og mindre avfall. Vi vil styrke reparasjonsverkstader, ombruksstasjoner, ombruksbutikker og loppemarkeder og arbeide for mindre avfall og økt sortering.

SV vil:

- redusere mengden avfall med 30% gjennom avfallsminimering og gjenbruk
- sette som mål i kommunen at minst 70 % av avfallet skal sorteres og gå til resirkulering
- at det skal lønne seg å sortere og å ha lite restavfall. Renovasjonsgebyrene må utformes slik at lite restavfall belønnes ved abonnement på mindre beholder, eller deling med naboene (evt også forsøk med veiing av restavfall)
- stimulere til etablering av gjenbruks- og reparasjonsverksteder for å redusere avfallsmengden
- at kommunen i samarbeid med næringsliv og frivillighet lager enklere løsninger der folk kan levere brukbare møbler, materialer, husholdningsartikler osv. for å gjøre dem tilgjengelige for andre
- halvere forbruk av engangsmateriell og emballasje i barnehager, skoler og kommunale kontorer
- at kommunen skal starte en informasjons- og holdningskampanje om bruk av plastprodukter med særlig vekt på mikroplast i hverdagsprodukter.
- Innføre forbud mot salg av heliumballonger
- Innføre krav om flergangs- eller nedbrytbar emballasje ved offentlige arrangementer
- sikre at alle hamner, både private og kommunale, har godkjent avfallsplan

Plast

Innleiing

Plast held på å bli eitt av dei største miljøproblema våre. Kvart år hamnar over 8 mill tonn søppel i havet. Mellom 70 og 80 prosent av dette er plast, og problemet er at den ikkje forsvinn. Vi fyller havet med små og store plastbitar; eit aukande problem både for dyrelivet og oss sjølve. Plast vert ikkje broten ned. I staden blir den til mikroplast. Denne kan bere med seg skadelege kjemikaliar, og kome inn i næringskjeda gjennom skjell, fisk og fugl. Ein har funne mikroplast på dei høgaste fjelltoppane, i det djupaste havet og spreidd over nesten alle deler av menneskekroppen.

Det er også store mengder plast i luft, jord og ferskvann. Dette skadar dyr, planter og oss mennesker. Plasten kan innehalde helse- og miljøfarlege stoff. Den finst no i alle ledd i næringskjeda, og kan til slutt ende på middagsbordet vårt. Vi veit framleis ikkje kor store konsekvensar forureininga har for helsa til dyr og menneske, men nyleg forskning peikar på

ukjende helsekonsekvensar av plasten vi er omgitt av og tek opp gjennom mat og drikke. Vi veit at det er på tide å løyse problemet!

Ein altfor liten del av plastemballasjen vert gjenbrukt, resirkulert eller brent. Viss ikkje vi endrar måten vi handterer plast på, vil det i 2050 vere meir plast enn fisk i havet. Plast er i tillegg i stor grad laga av fossil olje, og det er difor også bra for arbeidet mot klimaendringar å redusere produksjon og unødvendig bruk av ny fossil plast. Kampen mot plast heng saman med kampen for å gå frå olje- og gass til fornybare løysingar.

Ei undersøking av 50 norske strender viste at 77 % av plasten kom frå norske kjelder. 49 % kom frå fiskeria, medan 15 % var plast fra forbrukere.

Nokre av kjeldene til mikroplast er slitasje av bildekk, granulat frå kunstgrasbanar, måling og vedlikehald av båtar, måling og vedlikehald av bygg og vegar, vask av tekstilar og anna som hamnar i avløpssystemet og plastavfall kasta i naturen.

Sjølv om dette er eit globalt problem som krev globale løysingar, er det mykje vi kan gjere på kommunalt nivå. Mange privatpersonar ynskjer å gjere ein innsats for å rydde plast og anna avfall på avvegar, og dei ynskjer å vere miljøbevisste forbrukarar. Då er det viktig at kommunen legg til rette!

Forslag til tekst i program:

Plastforsøpling er eitt av dei største miljøproblema våre. Vi fyller hav, luft, jord og ferskvatn med plast, som vert brote ned til mikroplast. Dette skadar naturen, fiske- og dyrelivet og oss menneske. Vi treng tiltak som hindrar at plastavfall oppstår og at det vert spreidd i naturen, og vi må sikre at det som hamnar på avvegar vert samla inn og levert til gjenvinning, ev gjenbruk. Ein del av jobben kan gjerast i kommunane.

SV vil:

- Foreslå ein handlingsplan mot plastforsøpling
- Redusere bruk av eingongsplast, og erstatte bruk av fossil plast med resirkulert og fornybar plast.
- Legge til rette for gode gjenbruk-, innsamlings- og kjeldesorteringsordningar som sikrar at mest mogleg plast vert samla inn, sortert og sendt til materialgjenvinning eller energiutnytting
- Sørge for at kommunen brukar tilstrekkeleg med ressursar på avfallshandtering, også på offentleg grunn, slik at ein stansar tilsig av plast i naturen
- Foreslå bruk av miljømerka produkt, som Svanemerket, inn i innkjøpsreglementet, for feks å unngå bruk av måling som inneheld plast
- Foreslå Grønt hjørne på Rådhuset eller Biblioteket med informasjon retta mot innbyggjarane om tiltak mot marin forsøpling
- Etablere fleire Miljøfyrtårn i kommunen

- Ta tak i ulovleg forsøpling lokalt, gjerne i samarbeid med næringsliv og bransjeorganisasjonar, og gje gebyr
- Invitere det lokale næringslivet, t.d. bygge- og anleggsbransjen, til samarbeid om kartlegging av utslepp av plast, og tiltak mot dette
- Samarbeide med landbruksnæringa om innsamling av landbruksplast, og fiskerinæringa om innsamling av plast frå havet
- ikkje leggje gummigranulat på kommunale kunstgrasbanar eller gi kommunal lånegaranti til klubbar som vel å leggje gummigranulat
- velje naturleg underlag framfor gummidække i barnehagar
- Etablere godkjende vedlikehaldsplassar for båtar, der avrenning, kjemikalier og plast vert samla opp og rensa (samarbeid om felles mobile spylematter for brukarane i kommunen er ei god løysing)
- Krevje gode ordningar for vask av vegar for å hindre avrenning av mikroplast, og få utgreidd om det finst renseløysingar som kan fange opp den opp
- Sjekke om det kommunale avløpssystemet er godt nok til å fange opp mikroplast, ev foreslå oppgradering til bruk av best tilgjengelege teknologi for filtrering av mikroplast i avløpsanlegg
- Sjekke at reinseanlegga gjer tiltak for at biofilm-berarar (små plastsylindrar tilsett avløpsanlegga) ikkje kjem på avvegar
- Sjekke kva som finst av tilskotsordningar for tiltak mot mikroplast og marin forsøpling, og ta initiativ til at kommunen søker på desse
- Setje av midlar i kommunebudsjettet til plastrydding, og invitere til samarbeid med skular, barnehagar, frivillige organisasjonar og det lokale reinhaldsverket
- Legge tilrette for mindre bilkøyring gjennom gode kollektivtilbod, fleire gang- og sykkelveggar, trygge skuleveggar og god arealplanlegging (reduisert dekkslitasje)
- Sjekk om det er aktuelt å arbeide for utviding av Skjærgårdstjenesten til din del av kysten
- Få fiskeriorganisasjonane med på felles aksjon mot marin forsøpling, m.a. gjennom Hold Norge rent.
- Arbeide for å få eigna hamner og fleire fiskefarty i ordninga «Fishing for litter» – få fiskeaktørar til å merke utstyret godt, alltid rapportere dersom fiskeriutstyr går tapt og prøve å få til opprydding av «spøkelsesutsyr»

Sirkulærøkonomi

Innleiing

Sidan 1990 har vi nordmenn dobla forbruket vårt. Vår Overshoot day; den dagen vi har brukt opp vår del av ressursane på kloden, gitt at alle har rett til same materielle forbruket som oss, kjem stadig tidlegare. Vi er på avfallstoppen i Europa. Bruk-og-kast-kulturen er utbreidd i Noreg, og det er for mykje bruk av eingongsprodukt.

Ressursforbruket er ifølgje FNs ressurspanel den viktigaste årsaka til klimaendringar, forureining og tap av naturmangfald. I tillegg overforbrukar vi naturressursar som mineralar, vatn og energi. Dersom vi ikkje gjer noko, vil forbruket av ressursar auke med 60 % dei neste 40 åra.

FN meiner vi kan kutte mellom 40 og 70 % av alle utslépp gjennom endringar i forbruk av varer og tenester. Ein sirkulær økonomi der vi brukar ressursane smartare, og der produkt kan gjenbrukast og resirkulerast, er viktig for å få ned fotavtrykket frå forbruket vårt. Det handlar mellom anna om materialar, mineralar, energi og natur. Kle-og byggebransjen er to av verstingane.

I tillegg til ei meir rettferdig fordeling av ressursane, må vi over frå ein lineær til ein sirkulær økonomi der gjenbruk, reparasjon, gjenvinning og resirkulering gir ressursar nytt liv. Det må bli lettare å dele, leige, reparere og handle brukt, framfor å kjøpe nytt.

Dette krev politisk handling på mange område. Det må stillast strengare krav til produsentane, og styresmaktene må gjere det lettare for forbrukarar, produsentar, leverandørar og forhandlarar å velje sirkulære løysingar. Krav må stimulere til berekraftige produkt i heile livsløpet, frå og med uttak og bearbeiding av råvarer, via produksjon og design til bruks- og avfallsfasen. Dette vil skape mange nye, grønne arbeidsplassar, og er ein viktig del av det rettferdige grønne skiftet.

Men også i kommunar og fylke kan det gjerast politiske grep for å få ned forbruket og stimulere til sirkulære løysingar. Under finn de nokre forslag til formuleringar de kan bruke i valprogramma, inkludert ein meny med kulepunkt de kan velje frå.

For eit sosialistisk parti er det likevel viktig å hugse at dette først og fremst handlar om at vi treng eit økonomisk system som set naturen i sentrum, og som held produksjon og forbruk innanfor planetens tålegrense!

Sjå avsnitt om sirkulærøkonomi i SV's arbeidsprogram for 2025-29, side 77-78.

Forslag til tekst i program:

Overforbruket vårt er den viktigaste årsaka til klimaendring, forureining og tap av natur. I tillegg tappar vi kloden for ikkje-fornybare naturressursar som mineralar, vatn og energi. Kommunane har ei viktig rolle som pådrivar, innkjøpar og planleggingsmynde. xxx SV vil arbeide for at xxx kommune/ fylke tek vår del av ansvaret for redusert forbruk, meir gjenbruk og meir gjenvinning.

SV vil:

- Stille strenge klima-og miljøkrav ved alle offentlege innkjøp, inkludert krav til sirkularitet i form av strenge krav til levetid, høve til reparasjon, gjenbruk av materialar og materialgjenvinning

- Auke miljøkompetansen i kommunar og fylkeskommunar for å sikre sirkulære og klimavennlege innkjøp der det er mogleg
- Sikre at ein har gode avfallssorteringsløyisingar, gjenbruks-og reparasjonssenter, delingstenester og utlånsordningar som BUA
- Opprette offentlege delingstjenester etter modell fra bibliotek og bysykkeltilbud, stimulere til kommunale gjenbruksverksteder og legge til rette for å selje, gje bort og kjøpe brukte møblar
- Gjere brukte byggematerialer tilgjengelege, ma ved å opprette arenaer for mellomlagring og vidareformidling av desse
- Innføre upersonlig boplikt i storbyer med høyt press på arealene, for å unngå tomme leiligheter og unødvendig mye nybygging
- Ta i bruk verkemidlar i plan- og bygningslova for å kreve gjenbruk av bygg og materialar når område vert transformert
- Utnytte tomme og midlertidig tomme kommunale bygg.
- Arbeide for etablering av digitale materialbankar i bygg- og anleggsnæringa for å auke ombruk
- Setje av ein viss andel til eit vedlikehaldsfond i alle prosjekt, som skal sikre at det i framtida vil vere midlar tilgjengeleg til å vedlikehalde og reparere framfor å kjøpe eller bygge nytt når det vert øydelagt
- Arbeide for redusert matsvinn i kommunale og fylkeskommunale institusjonar
- Stille krav til oppdrettsnæringen om oppsamling av avfall og spillfôr slik at det kan utnyttast til energiproduksjon og innsatsfaktor i andre næringar
- At nye næringsbygg må være arealnøytrale, det vil sei at utbygging må skje på grå areal og ikkje føre til netto tap av natur, og det må stillast krav om energieffektivisering.
- Leggje til rette for ein meir sirkulær industri ved å sørge for at meir industri- og næringsverksemd blir samlokalisert, til dømes gjennom industri- og næringsparker.
- Stille krav til ombruk av materiale, restprodukt frå td næringsmiddelindustri og bruk av spillvarme frå industriprosessar og anna næringsverksemd.
- Etablere etter-og vidareutdanningstilbod innanfor sirkulærøkonomi, td nye fagutdanningar innanfor sirkulære løysingar
- Auke talet på skuleplasser som utdannar skreddarar, skomakarar og andre yrke som trengst for å betre reparatørtilbodet